

Antonio Perković
povijest / skandinavistika

Karl Burckhardt, Richelieu

Naklada Stih, Zagreb, 2003., 378 str.

Karl Burckhardt rođen je u Baselu 1891., a umro je 1974. godine u Vinzeli. Švicarski intelektualac, za života je djelovao kao diplomat, esejist i povjesničar. Osim kao profesor povijesti na renomiranim sveučilištima u Švicarskoj, istaknuo se posebice u diplomatskim dužnostima što je rezultiralo njegovim imenovanjem 1937. za visokog komesara tadašnje Narodne skupštine Slobodnog grada Danziga te njegovim kasnijim predsjedanjem u Međunarodnoj organizaciji Crvenog križa u razdoblju od 1944. do 1948. godine. Iako je napisao još nekolicinu djela s kojima se potvrdio kao iskusan znanstvenik s nezanemarivim spisateljskim darom, njegovo središnje i najvažnije djelo je biografija *Richelieu*.

Velik dio materijala za ovu knjigu Burckhardt je skupio tijekom godina koje je proveo kao švicarski veleposlanik u Francuskoj. Knjiga (u izvornom obliku nazvana *RICHELIEU – Der Aufstieg zur Macht*) kao središnji dio autorova opusa, nastajala je u dužem vremenskom periodu tako da prvi od tri dijela izlazi 1935., a posljednji 1967. Glavna tema ovog djela je veliki francuski državnik i kardinal Armand Richelieu, odnosno njegov život od mladosti, preko ulaska na političku pozornicu, do mučnih godina u kojima je vodio ne samo bitku za ostanak u središtu vlasti (kao što su mu suvremenici predbacivali) već i bitku za vlastiti život, ali i život tadašnje Francuske čiji je opstanak ovisio o toj genijalnoj, no neshvaćenoj individui. Prateći lik i djelo prvog ministra Luja XIII., o kojemu autor piše vrlo detaljno te nam ujedno otkriva mnoge pojedinosti i zanimljive činjenice, čitatelj će uočiti da ne slijedi samo osobu Kardinala, već biva uvučen u svakodnevicu Francuske sa samog kraja 16. i prve polovice 17. stoljeća. Ovim djelom obuhvaćena je jedna epoha i osoba koja ju je svojim djelovanjem obilježila.

Richelieu Karla Burckhardta, svoje re-izdanje dobiva 2003. godine u Nakladi Stih kao druga knjiga u sklopu biblioteke „Svjedoci povijesti“. Knjigu je preveo Marijan Boršič, a glavni urednik je Ante Kostelić.

Djelo se sastoji od 22 poglavlja koja se prema sadržaju mogu podijeliti u tri veće cjeline – Richelieuova mladost, njegov ulazak na političku scenu i suradnja s Marijom Medici te zadnja cjelina kada se približava kralju i postaje njegov najvažniji suradnik. Od 1. do 4. poglavlja obrađene su političke prilike u Francuskoj i njen položaj spram ostalih zemalja Europe. Francuska je tada zemlja razdirana unutarnjim vjerskim borbama između hugenota i katoličke protureformacije, s time da potonja sve više uzima maha u svome protureformacijskom djelovanju da se i sama na trenutke udaljava od strogih temelja rimske Kurije. S vanjskih strana granice kao najopasniji protivnici čekaju svoju priliku habsburška osovina Madrid – Beč u želji da uspostavi novo svjetsko carstvo te Engleska koja budno motri stanje svojih susjeda s one strane Kanala i pomaže protivnike čvrste kraljeve vlasti u Francuskoj. Krajem 16. stoljeća šansa za oporavkom Francuske nakratko je zabljesnula u vladaru Henrijem IV., no njegovim umorstvom ona se ponovno gasi te zemlja nanovo slabi. U takvim prilikama 9. rujna 1585. rađa se Armand Richelieu u plemićkoj obitelji koja se istakla kao vjerni pobornik kraljeva te će se on sam kroz daljnji život pokazati kao najvjerniji i najvrjedniji sluga kraljeve vlasti. Kao prva velika cjelina od prva četiri poglavlja, prikazana je Richelieuova mladost te političke prilike koje su obilježile to vrijeme. Njen vrhunac autor stavlja na sam kraj 4. poglavlja kada mladi biskup Richelieu drži govor kao predstavnik svećeničkog staleža na Skupštini staleža 1615. godine. Vrsnog govornika tada je zapazio čitav politički svijet, naročito regentica i Kraljica majka, Marija Medici, kojoj ima zahvaliti svoj daljnji uspjeh.

U 5. do 10. poglavlju provlači se suradnja biskupa Richelieu s Marijom Medici čiji je duhovni, ali i osobni savjetnik. Obilježje toga razdoblja je troma vanjska politika i samovolja feudalaca koja se javlja za vrijeme regentstva Marije Medici i koja nakon kraljeve punoljetnosti dovodi do razilaženja između Kraljice majke i Luja XIII. Tu na scenu stupa Richelieu koji pokušava ponovno pomiriti majku i sina te time postaje

neophodan regentici. Iako njen savjetnik te strah i trepet njenih protivnika, Richelieu u isto vrijeme pokušava slomiti mrežu spletki oko mladog kralja i osloboditi ga pohlepni pojedina pod čiji je utjecaj lako padao. Samim time postaje omražen kod kralja te se njegov položaj mnogo puta čini izgubljenim. Tada ponovno dolazi do izražaja snažna osobnost i Richelieuova volja, on ustraje u svojim naporima te uspijeva svladati sve svoje, regentičine te prikrivene kraljeve protivnike i udaljiti ih od kralja te ga naposljetku ponovno združiti s Marijom Medici. Kao nagradu za svoje zalaganje, biva pozvan u Kraljevsko vijeće.

Nakon što je ostvario svoj prvi cilj i približio se kralju te se uspeo na visoko mjesto u Kraljevskom vijeću kao prvi ministar i kardinal, pred Richelieuom se otvorio put do njegova drugog cilja. Poglavlja 11. do 22. prate Kardinalovo životno djelo: borbu za prekidanje svih unutrašnjih previranja od slamanja hugenota i njihova separatizma, dovođenja u red visokog plemstva, potiskivanja individualizma i jačanja kraljeve centralne vlasti te vođenje hrabre, proračunate vanjske politike koja je ponovno podigla Francusku do statusa velesile. U tim poglavljima ponovno vidimo poteškoće i brojne spletki kojima mnogi protivnici pokušavaju srušiti Kardinala te se on konstantno mora boriti kako bi ostao u kraljevoj milosti. Ovo se posebno očituje u njegovu prvom velikom trijumfu kada uspijeva osvojiti protestantsku utvrdu La Rochelle, ali tijekom čije opsade Marija Medici, osoba kojoj duguje tako mnogo, prelazi u tabor njegovih protivnika. Richelieu ostaje sam, iako je i dalje uspješan prvi ministar, svaki njegov potez nailazio je na ogromne kritike njegove oporbe koja je čekala na prvu i najmanju pogrešku što bi ga bacila u kraljevu nemilost i eventualno propast. Kao i mnogo puta prije, u najtežim trenucima do izražaja je došla njegova veličina i sposobnost. Kada se sve činilo izgubljenim uspijeva pridobiti kraljevu naklonost koji uviđa od kolike je važnosti njegov prvi ministar te tada odlučno staje uz Richelieua i kažnjava njegove, ali i svoje najveće protivnike, Mariju Medici i Gastona Orleanskog.

Re-izdanje izašlo 2003. godine ne može se pohvaliti nekom opremljenošću i dodatcima, što je ujedno i jedina zamjerka. Na ovitku nalazi se umanjeni detalj iz Richelieuova portreta, dok je druga ilustracija vjerojatno prikaz Richelieuova grba. Na početku knjige nalazi se predgovor, dok se na kraju nalazi kratka bilješka o piscu i kazalo poglavlja.

Autor ove knjige nije samo šturo prikazao život i djelo kardinala Richelieua, već je svojim osebnim stilom pisanja i nizom opservacija, činjenica i zanimljivosti unio slikovitost te tečnost radnje i događanja koja na trenutke gotovo nalikuju romanu, a ne znanstvenom djelu. Ovim djelom autor demistificira Richelieuov lik kojemu je nerazumijevanje suvremenika priskrbilo mnoge negativne stereotipe, umanjujući na taj način stvarnu važnost i vrijednost Armanda Richelieua, vjerojatno najvećeg francuskog državnika.

PRO TEMPORE

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI

Pro tempore

Časopis studenata povijesti
Godina V, broj 5, Zagreb, 2008.

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Bali

Uredništvo

Tomislav Bali, Mladen Medved, Nikolina Sarić, Tomislav Šušak

Dizajn i priprema za tisak

Andrija Ražnatović

Lektura i korektura

Krunoslava Papirović

Prijevod i sažetaka na engleski jezik

Mladen Medved, Tomislav Šušak

Izdavač

ISHA Zagreb – Klub studenata povijesti

Tisak

Mediaprint-tiskara Hrastić, Zagreb

Naklada

Tiskano u 250 primjeraka

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača. Izdavanje časopisa ostvareno je uz novčanu potporu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Podravka d.d. Koprivnica i Raiffeisen BANK Austria d.d. Zagreb. Časopis je besplatan.

Adresa uredništva:

ISHA Zagreb – Klub studenata povijesti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

E-mail:

urednik.protempore@gmail.com